

V zadevi Gobec proti Sloveniji

Evropsko sodišče za človekove pravice (peti oddelek) kot senat v sestavi:

Mark Villiger, *predsednik*,

Angelika Nußberger,

Boštjan M. Zupančič,

Ganna Yudkivska,

André Potocki,

Paul Lemmens,

Aleš Pejchal, *sodniki*, in Claudia Westerdiek, *sodna tajnica oddelka*,

po razpravi, zaprti za javnost, ki je bila 10. septembra 2013,

izreka to sodbo, sprejeto navedenega dne:

POSTOPEK

1. Zadeva se je začela s pritožbo (št. 7233/04) proti Republiki Sloveniji, ki jo je na podlagi 34. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljnjem besedilu: konvencija) pri Evropskem sodišču za človekove pravice 29. januarja 2004 vložil slovenski državljani Leon Gobec (v nadaljnjem besedilu: pritožnik).

2. Pritožnika je zastopal B. Verstovšek, odvetnik iz Celja. Slovensko vlado (v nadaljnjem besedilu: vlada) je zastopala A. Vran, državna pravobranilka.

3. Pritožnik je zlasti trdil, da mu je bila prekomerno omejena pravica do stikov s hčerjo, da se časovni načrt stikov ni ustrezno izvajal in da mu je bil onemogočen dostop do sodišča, ker so o njegovi pravici do stikov odločali centri za socialno delo.

4. Vlada je bila o pritožbi obveščena 12. aprila 2011.

DEJSTVA

I. OKOLIŠČINE ZADEVE

A. Pravdni postopek glede razveze zakonske zveze, varstva in vzgoje in preživljanja otroka

5. Pritožnik se je poročil z J. G. in 13. septembra 1991 se jima je rodila hči S. 22. avgusta 2001 je J. G. začela postopek za razvezo zakonske zveze pri Okrožnem sodišču v Mariboru in zahtevala polno varstvo za svojo hčer in izdajo začasnih odredb o dodelitvi otroka v njeno varstvo in vzgojo do odločitve o glavni stvari.

6. 3. januarja 2002 je pritožnik vložil nasprotno tožbo in zahteval dodelitev S. v njegovo varstvo in vzgojo ter preživnino. Zahteval je tudi izdajo začasnih odredb za dodelitev pravice do stikov.

7. 27. marca 2002 je sodišče po pridobitvi dveh poročil o družinskem stanju, ki ju je pripravil Center za socialno delo Maribor, in po dveh opravljenih zaslišanjih, izdalo začasno odredbo o dodelitvi otroka v varstvo J. G. do odločitve o glavni stvari.

8. 21. maja 2002 je sodišče izdalo sodbo, s katero je ugodilo razvezi zakonske zveze. J. G. je bilo dodeljeno polno varstvo nad S. in pritožniku odrejeno plačevanje preživnine. Sodišče je med drugim upoštevalo želje S., ki je takrat imela deset let, da naprej živi z materjo, vendar da pri tem ohrani stike s pritožnikom. Ker sta se pritožnik in J. G. medtem sporazumela o pravici do stikov (glej 26. točko spodaj), je sodišče zavrnilo odločanje o tem vprašanju.

9. 20. julija 2002 se je pritožnik pritožil na Višje sodišče v Mariboru proti sodbi v delu o dodelitvi otroka v varstvo in vzgojo ter o zavrnitvi izdaje začasne odredbe glede njegove pravice do stikov.

10. 25. februarja 2003 je Višje sodišče v Mariboru obvestilo pritožnika o tem, da je bilo sodišče prve stopnje zaproseno za izdajo dopolnilne sodbe v zvezi z njegovo nasprotno tožbo.

11. 12. marca 2003 je Okrožno sodišče v Mariboru izdalo dopolnilno sodbo in zavrglo pritožnikovo nasprotno tožbo.

12. 8. aprila 2003 se je pritožnik pritožil proti dopolnilni sodbi in zahteval izdajo začasne odredbe o dodelitvi S. v njegovo varstvo, ker naj bi mu J. G. od 23. marca 2002 naprej domnevno preprečevala stike s S.

13. 12. junija 2003 je Okrožno sodišče v Mariboru zavrnilo zahtevek za izdajo začasne odredbe. V odločitvi se je sklicevalo na pisno izjavo S., v kateri ta izraža željo, da ostane pri svoji materi. Glede načrta stikov je spomnilo, da so ti bili dogovorjeni z izvršljivim dogovorom z dne 29. januarja 2002 in pripomnilo, da bi pritožnik lahko uveljavljal izvajanje omenjenega dogovora, kolikor mu je J. G. preprečevala, da bi videval svojega otroka.

14. 18. julija 2003 je pritožnik vložil ugovor proti odločitvi z dne 12. junija 2003 z navedbo, da sodišče ni zadovoljivo ugotovilo dejstev zadeve in da je zanemarilo otrokove najboljše koristi.

15. 24. septembra 2003 je Višje sodišče v Mariboru ugodilo pritožnikovi pritožbi v delu glede preživnine za otroka v obdobju od avgusta 2001 do maja 2002 in zadevo vrnilo v ponovno preučitev. V preostalem delu je pritožnikovo pritožbo zavrnilo.

16. 22. decembra 2003 je pritožnik vložil revizijo na Vrhovno sodišče, ki jo je 4. novembra 2004 zavrnilo.

17. Medtem je pritožnik 3. junija 2004 zahteval obnovo postopka.

18. 15. julija 2004 je pritožnik vložil ustavno pritožbo, ki jo je ustavno sodišče zavrnilo 11. maja 2005.

19. 18. julija 2005 je Okrožno sodišče v Mariboru zavrglo pritožnikovo zahtevo za obnovo postopka. Pritožnikovo pritožbo proti tej odločitvi je Višje sodišče v Mariboru zavrglo 26. januarja 2006. V nadaljevanju je pritožnik 2. marca 2006 vložil zahtevo pri državnem tožilstvu in zaprosil za izredno pritožbo (zahtevo za varstvo zakonitosti).

20. 21. julija 2006 je pritožnik vložil predlog za spremembo kraja (srečanj) in podrejeno izločitev sodnika. Oba predloga sta bila zavrnjena.

21. 27. marca 2007 je pritožnik vložil nadzorstveno pritožbo. 4. aprila 2007 je bil obveščen o nroku za njegov primer, razpisanem za 9. maj 2007. Na tem zaslišanju je J. G. umaknila izpodbijani del svojega zahtevka za otrokovo preživnino, nato je sodišče 15. maja 2007 postopek zaključilo.

22. Med trajanjem postopka je pritožnik skupaj vložil pet predlogov za izločitev sodnikov, ki so vodili njegovo zadevo; v enem od teh primerov mu je bilo ugodeno.

B. Načrt stikov, določen v upravnem postopku, in nepravdni civilni postopek

1. Začetni dogovor o stikih z dne 29. januarja 2002.

23. 27. julija 2001 je pritožnik prišel na policijsko postajo in policijo obvestil o ugrabitvi S. Policija ga je napotila na CSD Maribor, kjer je podal poročilo, da je J. G. njegovo hčer odpeljala iz poletnega tabora in da se nobena ni vrnila domov. Pritožnik je navezal tudi v stik z mediji in jih obvestil, da je bila S. ugrabljen in odpeljana v tujino. 8. avgusta je CSD prejel pismo od J. G., v katerem ga ta obvešča, da sta se s hčerjo preselili v varno hišo.

24. 23. avgusta 2001 je socialni delavec, ki mu je bila dodeljena ta zadeva, opravil razgovor s S., ki je bila vznemirjena zaradi objave njene slike v časopisu. 30. avgusta je bil opravljen še en razgovor s S., ki je bila še vedno vznemirjena zaradi nastalega položaja.

25. 5. septembra 2001 je pritožnik podal vlogo pri CSD Maribor in zahteval formalno določitev načrta stikov in izločitev iz postopka socialnega delavca, kateremu je bil dodeljen ta primer. Zahteval je stike s S. vsak torek popoldan in vsak drugi konec tedna.

26. Po postopku mediacije, 29. januarja 2002, sta pritožnik in J. G. dosegla dogovor o pravici do stikov v CSD Maribor. Stiki med pritožnikom in S. so bili dogovorjeni za vsak petek po šoli do sedme ure zvečer in za vsak drugi konec tedna.

27. 23. marca 2002 sta se pritožnik in S. sporekla, nato je S. odšla s kraja sestanka pred iztekom dogovorjenega časa in naknadno zavrnila stike s pritožnikom v prihodnjih dveh mesecih.

28. 22. maja 2002 je pritožnik zahteval izvršitev dogovora o stikih. Upravna enota Maribor je njegovo zahtevo zavrnila 18. avgusta 2002 z obrazložitvijo, da dogovor ni vseboval izvršilne klavzule in da ni določal nekaterih podrobnosti v zvezi s časom izvajanja stikov. Vsekakor pogoji za izvršitev dogovora niso bili izpolnjeni, ker pritožnik ni spoštoval časa in kraja stikov, določenih v dogovoru.

29. Pritožnik je na nedoločen datum ponovno zahteval izvršitev dogovora o stikih zaradi nespoštovanja dogovora z dne 5. aprila 2002. Zahteva je bila zavrnjena 30. septembra 2002, ker pritožnik ni prišel na srečanje s S. pred šolo, kakor je bilo določeno v dogovoru.

30. 4. oktobra 2002 je pritožnik ponovno zahteval izvršitev dogovora o stikih zaradi nespoštovanja dogovora z dne 19. aprila 2002. 4. marca 2003 je bilo zahtevi ugodeno in J. G. je bilo naloženo, da mora spoštovati določila dogovora ob zagroženi kazni v višini 15.000 slovenskih tolarjev (SIT) (približno 62,6 evra (EUR)).

31. Do obnove stikov med pritožnikom in S. je prišlo v času med junijem in avgustom 2002, čeprav ne v skladu z določili dogovora o stikih.

2. Zahteva J. G. za spremembo načrta stikov in odredba z dne 15. novembra 2002

32. Medtem je J. G. 19. junija 2002 pri CSD Maribor vložila zahtevo za nov načrt stikov. Navedla je, da so stiki prenehali na zahtevo S. zaradi neprijaznega in neprimerne ravnanja pritožnika. J. G. je tudi pojasnila, da S. redno obiskuje otroško psihiatrično ambulanto, kjer so opravili več razgovorov, med drugim tudi z njo in pritožnikom. 28. junija 2002 je CSD Maribor prejel poročilo psihiatrične ambulante, iz katerega izhaja, da S. pritožniku ne zaupa in da se pritožnik svoji hčeri še vedno ni sposoben konstruktivno približati. Priporočeno je bilo, naj se stiki obnovijo na manj formalen način in da naj se zaradi obnove zaupanja v očeta upoštevajo tudi želje S.

33. 12. avgusta 2002 je bil opravljen razgovor s S. in J. G., v katerem je S. izjavila, da si želi ohraniti stike s pritožnikom, vendar da mu zameri pomanjkanje čustvene naklonjenosti, grajanje in sovražnost do J. G., proti kateri je vložil več kazenskih ovadb, in njegov togi odnos do stikov. Strinjala se je, da bi imela stike z njim enkrat na mesec, s čemer se je strinjala tudi J. G. Zaradi obnove rednih stikov se je pritožnik strinjal z manj formalnim načinom določanja stikov.

34. Zatem je bila v CSD Maribor ustanovljena strokovna komisija, ki je priporočila, da naj se upoštevajo predlogi S. in se po možnosti oblikujejo v pogostejši načrt stikov.

35. Po ustnem zaslišanju dne 25. oktobra 2002 je CSD Maribor 15. novembra 2002 izdal odredbo, s katero je pritožniku določil stik s hčerjo v trajanju štirih ur enkrat na mesec, kar naj poteka ob sredah, pri čemer se srečanje lahko skrajša, če bi S. v tistem času imela vaje pevskega

zbora. Center za socialno delo je na podlagi mnenj njenega terapevta in strokovne komisije upošteval tudi odklonilni odnos S. do stikov s pritožnikom.

36. 27. novembra 2002 se je pritožnik pritožil proti odločbi Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve (v nadaljevanju: ministrstvo).

37. 17. februarja 2003 je pritožnik pri CSD Maribor vložil zahtevo za spremembo načrta stikov, ker še ni prejel odgovora na pritožbo z dne 27. novembra 2002. Zahteval je tudi izpolnitev odločbe z dne 15. novembra 2002 in pri tem navedel, da odločbe J. G. ne upošteva. Zahteva za spremembo načrta stikov je bila 24. marca 2003 zavrnjena. Pritožnik je podal pritožbo na ministrstvo.

38. V nadaljevanju je pritožnik 30. julija 2003 pri CSD Maribor vložil še eno zahtevo za spremembo načrta stikov zaradi sprememb glede njegove in hčerine razpoložljivosti. Pritožba je bila 11. avgusta 2003 zavrnjena.

39. 11. julija 2003 je ministrstvo zavrglo pritožnikovi pritožbi zoper odločbi CSD Maribor z dne 15. novembra 2002 in 24. marca 2003. Ministrstvo je bilo mnenja, da je bila odločba z dne 15. novembra ob upoštevanju utemeljenih želja S., ki se je izkazala za sposobno razumevanja posledic svojih mnenj, pravilna. Pritožba proti odločbi z dne 24. marca 2003 je bila zavržena, ker je pritožnik vložil novo zahtevo v času, ko je še čakal na odgovor na svojo prvo pritožbo.

40. Medtem je pritožnik 6. februarja 2003 vložil upravno tožbo pri Upravnem sodišču in navedel, da o njegovi pritožbi zoper odločbo z dne 15. novembra 2002 ni bilo odločeno v predpisanem roku štiriinšestdesetih dni. Nadalje je 6. avgusta 2003 dopolnil svojo pritožbo in zahteval, da se odločba ministrstva, ki jo je ocenil za napačno in nezakonito, odpravi in da se o zadevi ponovno odloča.

41. Upravno sodišče je 16. marca 2004 zahtevo pritožnika zavrglo ob oceni, da je tožba glede nespoštovanja predpisanega časovnega roka brez pomena, saj je odločba že bila sprejeta. Glede vsebinskih napak, ki jih je navedel pritožnik, je sodišče ugodilo sklepu upravnih organov. Pripomnilo je, da otrokov odklonilni odnos do stikov s starši ne more biti odločilen pri oblikovanju načrta stikov, vendar je poudarilo, da je v skladu z Evropsko konvencijo o uresničevanju otrokovih pravic otroke, ki zadovoljivo razumejo stvari treba obveščati in se v postopkih, ki se tičejo njih, z njimi posvetovati.

42. Pritožnikovo naslednjo tožbo proti sodbi Upravnega sodišča je Vrhovno sodišče zavrglo 13. januarja 2005. Pritožnik je vložil tudi ustavno pritožbo, ki je bila zavržena 21. aprila 2005. Ustavno sodišče je presodilo, da so bile izpodbijane odločbe sprejete ob upoštevanju najboljših otrokovih koristi.

43. Medtem je Upravna enota Maribor v času med 11. julijem 2003 in 10. novembrom 2004 na pritožnikovo zahtevo odredila izvršbo odločbe CSD Maribor z dne 15. novembra 2002 za štiri dogodke. V prvi odredbi z dne 11. julija 2003, ki jo je izdala v zvezi z neizvršenim stikom dne 1. januarja 2003, je Upravna enota Maribor opozorila J. G., da ji bo v primeru nadaljnega nespoštovanja načrta za stike izrečena kazen. V skladu s prvo od poznejših treh odredb, izdano 24. avgusta 2003 (zaradi nespoštovanja stikov dne 7. julija 2004), je bila J. G. kaznovana s plačilom kazni 15.000 SIT (približno 62,6 EUR), in za vsako od dveh naslednjih odredb, izdanih 7. septembra 2004 in 10. novembra 2004 (zaradi nespoštovanja stikov dne 4. avgusta 2004 in 1. septembra 2004) s plačilom 16.000 SIT (približno 66,8 EUR).

3. Zahteva pritožnika za spremembo načrta stikov

(a) Postopek pred Centrom za socialno delo Maribor

44. 15. septembra 2003 je pritožnik vložil novo zahtevo pri CSD Maribor in zahteval spremembo načrta stikov. Zahteval je pogostejše stike s S. in spremembo odločbe z dne 15. novembra 2002, ki bi mu omogočala stike na dan, ki ni sreda.

45. 23. oktobra 2003 je bil s S. opravljen razgovor, na katerem je ta izrazila odklonilno mnenje o stikih s pritožnikom. S., J. G. in pritožnik so imeli tudi razgovor s strokovno komisijo, ki jo je imenoval CSD Maribor. Kljub pojasnilu, da je stik s starši le v njeno dobro, je S. vztrajala, da je to zadnjič, ko se bo držala kakšnega časovnega načrta v zvezi s pravico do stikov njenega očeta. Strokovna komisija je ob pripombi, da so stiki z obema staršema v interesu najboljših koristi za otroka, predlagala, da bi dvourni stiki potekali dvakrat mesečno pod pristojnim strokovnim nadzorom v prvih treh mesecih. Pozneje bi obiski lahko potekali enkrat na teden.

46. Na zahtevo uradne osebe, zadolžene za zaslišanje, je S. opravila razgovor s psihologinjo, ki je v svojem poročilu podprla zamisel, naj bo na začetnih srečanjih navzoč pristojni strokovnjak, hkrati pa je predlagala, da naj se stiki odtelej nadaljujejo na prostovoljni podlagi in da naj bodo odvisni od kakovosti razmerja med očetom in hčerjo, kar bi se ocenjevalo med potekom nadzorovanih stikov med njima.

47. Po psihološki presoji, ki je bila predana 15. marca 2004, je bila obravnava predvidena za 6. april 2004, vendar je bila pozneje na zahtevo J. G. prestavljena na 22. april 2004. Naknadno je bila obravnava preklicana, ker je bila zadeva prenesena na CSD Celje (glej 50. do 52. odstavek spodaj).

48. Na srečanjih med pritožnikom in S., ki sta bili aprila in maja 2004, je nastalo še več nasprotovanj in petega maja sta oba prišla v CSD Maribor, da bi socialne delavce obvestila o prekinitvi njunega srečanja, dogovorjenega za ta dan, zaradi tega, ker je S. hotela domov. Julija 2004 je S. stike s pritožnikom zavrnila.

49. Ob poteku upravnega postopka so se pritožnik, J. G. in S. v obdobju od aprila 2003 do januarja 2004 udeleževali posvetovanj v CSD Maribor. Pritožnik, ki se je pritoževal zaradi hčerinega odklonilnega odnosa do njega, je od centra za socialno delo zahteval, da vzpostavi redne stike med njim in S. in da slednjo vključi v katero od oblik svetovanja. Ker udeležba psihologinje v procesu svetovanja ni prinesla nobenega izboljšanja njunega razmerja, je bil pozneje podan predlog o nadaljevanju stikov pod nadzorom tretje osebe.

(b) Prenos zadeve na CSD Celje

50. Pritožnik je 14. avgusta 2002 zahteval, da se zadeva prenese na drugi center za socialno delo in trdil, da so uslužbenci CSD Maribor zlorabljali svoj položaj in prispevali k temu, da se je S. začela odtujevati od njega. Zaradi nezadovoljstva z načinom obravnavanja njegove zadeve je pritožnik vložil kazenske ovadbe proti šestim uslužbencem centra in pet kazenskih ovadb proti direktorju centra, ki so bile pozneje vse zavrnjene. Poleg tega je zahteval izločitev uslužbencev, ki so delali na tem primeru, in začetek disciplinskega ukrepanja proti njim, medtem ko se je nekaj socialnih delavcev, ki so bili dodeljeni za obravnavo te zadeve, iz postopka umaknilo po svoji lastni volji.

51. Pritožnik je dvakrat tudi zahteval, da ministrstvo opravi revizijo dejavnosti CSD Maribor. Ministrstvo se je odzvalo na eno od njegovih zahtev in opravilo revizijo, o kateri je bilo pritožniku 26. marca 2004 poslano poročilo. Ministrstvo je v postopku, ki ga je vodil center, ugotovilo več postopkovnih nepravilnosti, vključno z dejstvom, da dogovor o stikih z dne 29. januarja 2002 ni vseboval vseh potrebnih elementov in ne izvršilne klavzule in tako posledično ni bil izvršljiv.

Ugotovljeno je bilo tudi, da starša nista bila vključena v primerne svetovalne dejavnosti, ki jih nudi center, in da bi zahteva J. G. za manj pogoste stike, kar je bilo spodbujeno s pritožnikovo agresivnostjo, morala biti ustrezno ocenjena in da bi pri izvajanju take ocene pritožnik moral imeti več možnosti za predstavitev svojih pogledov in da bi bilo treba presoditi o tem, ali je bila S. dejansko kdaj izpostavljena kakršnemu koli pritožnikovemu nasilju. Na drugi strani je poročilo razkrilo, da center ni bil sokriv pri ugrabitvi S., kakor je to navajal pritožnik.

52. Pritožnikovo zahtevo za prenos zadeve drugam je ministrstvo zavrnilo 10. julija 2003 zaradi pomanjkanja pravne podlage, vendar je to odločitev odpravilo Upravno sodišče. Kljub temu je CSD Maribor 10. marca 2004 ministrstvo zaprosil za prenos zadeve drugemu centru za socialno delo zaradi pritožnikovega očitnega nezaupanja v njihovo delo. 14. aprila 2004 je ministrstvo zadevo preneslo na Center za socialno delo Celje.

(c) Postopek pred Centrom za socialno delo Celje

53. 17. maja 2004 je bil pritožnik navzoč na sestanku na CSD Celje, kjer je bil obveščen o različnih možnostih urejanja stikov s S. Vztrajal je pri tem, da bi bilo treba stike rešiti v upravnem postopku in ne prek svetovanj in pomoči. 9. julija 2004 je strokovna komisija, ki jo je imenoval CSD Celje, predlagala, naj se stiki pod nadzorom pristojne strokovne osebe nadaljujejo po poletnih počitnicah in naj se določi psiholog, ki bo ocenil čustveno in vedenjsko stanje S. in možne travme v odnosu do njenih staršev. 15. julija 2004 je socialni delavec, ki mu je bil dodeljen primer, obiskal S. na njenem domu. Povedala mu je, da si ne želi imeti stikov s pritožnikom vsaj v prihodnjih dveh letih in da tudi ne želi nobenih stikov več s socialnimi delavci ali drugimi izvedenci, vključenimi v obravnavanje njenega primera. Kljub temu so se S., pritožnik in J. G. udeležili razgovora s psihologinjo M. B. V svojem poročilu z dne 6. novembra 2004 je M. B. ugotovila, da v tistem času ni bilo mogoče doseči ravnovesja med željo S., da noče videti svojega očeta, in ohranitvijo čustvene povezave z njim. Raven nasprotovanja med obema je bila tako globoko zakoreninjena, da ni bilo mogoče pričakovati, da bi se med njima lahko razvila potreba po bližini in zaupanju. Pritožnik je bil nezadovoljen s strokovnim poročilom in je pozneje zahteval imenovanje drugega izvedenca.

54. Medtem je pritožnik 11. oktobra 2004 CSD Celje zaprosil za izdajo začasne odredbe glede spremembe načrta stikov tako, da bi sestanki potekali ob ponedeljkih in torkih. 25. oktobra 2004 je bila prošnja zavržena, toda 18. februarja je ministrstvo tako odločitev razveljavilo in zadevo poslalo v novo preučitev.

55. 16. novembra 2004 so člani strokovne komisije na podlagi poročila M. B. priporočili, da se stiki med pritožnikom in S. prekinejo najmanj za eno leto. Komisija je ugotovila, da prisiljeni stiki s pritožnikom za S. niso bili koristni; bila je izpostavljena resnemu čustvenemu stresu kot posledici vključenosti v različne postopke in poznejše medijske izpostavljenosti. Vse navedeno je imelo zanjo škodljive posledice in komisija je menila, da bi nadaljevanje takega pritiska lahko povzročilo zastoj v čustvenem in osebnem razvoju S.

56. 8. decembra 2004 je CSD Celje opravil ustno zaslišanje, na katerem je pritožnik na dolgo pojasnil svoj položaj in kritiziral uslužbenca zadevnega centra. M. B., s katero je bil tudi opravljen razgovor, je pojasnila, da po njenem mnenju izjave, ki jih je v razgovoru z njo dala S., niso bile dane pod vplivom tretje osebe. Po zaslišanju je bila 10. decembra 2004 sprejeta odločitev, da se pridobi novo strokovno poročilo. Ker pa je pritožnik nasprotoval polnemu vnaprejšnjemu plačilu stroškov za strokovnega izvedenca, za kritje katerih se je sicer v začetku zavezal, nov strokovni izvedenec ni bil takoj imenovan. Ministrstvo je pritožnikov ugovor zatem zavrglo 17. februarja 2005.

57. Medtem je pritožnik na naslednjem ustnem zaslišanju 10. januarja 2005 poskušal doseči izločitev socialnega delavca, ki mu je bila dodeljena zadeva, zaradi česar je bilo zaslihanje odloženo. Socialni center je vlogo za izločitev zavrzel 27. januarja 2005; po pritožnikovi pritožbi je ministrstvo to storilo 17. avgusta 2005. To odločitev je pritožnik 27. oktobra 2005 izpodbijal na Upravnem sodišču.

58. J. G. je 11. marca 2005 CSD Celje obvestila o tem, da pritožnika ni bilo na zadnja tri srečanja s S. Pritožnik je nasprotno zahteval izvrševanje načrta stikov in se pri tem skliceval na neizvedeno srečanje dne 2. marca 2005. Center za socialno delo je ugotovil, da si je pritožnik neuspešno prizadeval srečati se s S. in je 19. aprila 2005 kaznoval J. G. s plačilom kazni v višini 17.000 SIT (približno 71 EUR).

59. 22. marca 2005 je CSD Celje izdal začasno odredbo o prepovedi stikov med pritožnikom in S. V tej odredbi je upošteval mnenje komisije z dne 16. novembra 2004, strokovno mnenje psihologa in dodatne pritrtilne navedbe pritožnika, J. G. in S. v smislu, da S. na splošno ni želela imeti stikov s pritožnikom. Zdi se, da sta od takrat naprej pritožnik in S. imela le občasne stike po elektronski pošti.

60. 27. marca 2005 je pritožnik vložil pritožbo na ministrstvo. Trdil je, da je bil postopek predolg in nepošten. Poleg tega je trdil, da bi postopke morala voditi sodišča v skladu z odločbo Ustavnega sodišča z dne 23. aprila 2003 (glej ustrezno domače pravo in praksa, tu spodaj).

61. 1. avgusta 2005 je pritožnik sprožil postopek pri Upravnem sodišču, ker ministrstvo o njegovi pritožbi ni odločilo v predpisanem roku štirinšestdesetih dni. Poleg tega je izpodbijal odredbo z dne 22. marca 2005 (glej 59. odstavek zgoraj) in navedel, da so bile kršene njegove procesne pravice v postopku, ki ga vodi CSD Celje.

62. Ministrstvo je pritožnikovo pritožbo zavrnilo 17. avgusta 2005. Čeprav je ugotovilo, da je pritožnik izrazil željo za izboljšanje odnosov s S. in je bil zaradi tega pripravljen poiskati strokovno pomoč, je ministrstvo soglašalo s presojo CSD Celje, da je S. dovolj zrela, da izrazi svoje lastno mnenje in razume zadevne posledice. Ministrstvo je ocenilo, da je bila začasna odredba centra sprejeta v skladu z otrokovimi najboljšimi koristmi. V zvezi s pritožnikovim ugovorom, da bi se zadeva morala prenesti na sodišča, kakor je določeno v spremembi Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (v nadaljevanju: ZZVDR in Sprememba zakona, če je to primerno), je ministrstvo pojasnilo, da morajo postopke, ki so bili kakor v pritožnikovem primeru sproženi pred začetkom veljavnosti spremembe, v skladu s prehodnimi določbami tega zakona še naprej voditi centri za socialno delo.

63. 25. avgusta 2005 sta uslužbenca Centra za socialno delo Celje na domu obiskala S. in J. G. S. je povedala, da čuti olajšanje zaradi prepovedi stikov med njo in pritožnikom.

64. Ustno zaslihanje, predvideno za 5. oktober 2005, je bilo na pritožnikovo zahtevo preloženo. Prestavljeno je bilo na 14. november 2005, vendar je bilo 27. oktobra 2005 ponovno preloženo zaradi ponovljene zahteve po izločitvi socialne delavke, ki ji je bila zadeva dodeljena. Zadevna socialna delavka se je zatem tudi sama hotela izločiti iz sodelovanja v postopku. Vendar je 5. decembra 2005 pritožnik umaknil svojo zahtevo za izločitev in socialna delavka je začela z delom v njegovi zadevi.

65. Medtem je pritožnik 16. oktobra 2005 svojo pritožbo, ker ministrstvo ni odločilo o njegovi pritožbi (glej 61. odstavek zgoraj), razširil na odločbo ministrstva z dne 17. avgusta 2005 (glej 62. odstavek zgoraj). Pritožil se je zaradi prepovedi stikov s S. in poudaril, da bi se v skladu z odločbo Ustavnega sodišča z dne 23. aprila 2003 z njegovo zadevo morala ukvarjati sodišča in ne upravni organi.

66. 13. junija 2006 je Upravno sodišče združilo pritožbo zoper odločbo Ministrstva v zvezi z izločitvijo socialne delavke (glej 57. odstavek zgoraj) in pritožbo zoper odločbo ministrstva v zvezi

z odredbo CSD Celje (glej 61. in 65. odstavek zgoraj) ter obe pritožbi zavrglo. V zvezi z izpodbijano začasno odredbo je sodišče izrecno pojasnilo, da je bila ta sprejeta na podlagi dokumentov iz spisa in v skladu z odločitvijo CSD Celje o potrebnosti začasne rešitve nekaterih vprašanj še pred sprejetjem pravnomočne odločitve o stvari, saj je S. jasno izjavila, da s pritožnikom ne želi imeti nikakršnih stikov. Sodišče je ugotovilo, da so upravni organi s sprejetjem začasne odredbe ravnali v skladu z najboljšimi koristmi S. Glede pritožnikove pritožbe, da bi upravni organi zadevo morali prepustiti v pristojnost sodišč, je Upravno sodišče soglašalo z ministrstvom, da se morajo postopki, začeti pred začetkom veljavnosti Spremembe zakona, nadaljevati pri centrih za socialno delo.

67. 20. julija 2006 se je pritožnik pritožil na Vrhovno sodišče. 24. marca 2010 je Vrhovno sodišče zavrnilo pritožnikovo pritožbo s predlogom za revizijo.

68. Medtem je CSD Celje nadaljeval s preučevanjem zadeve in zaporedoma določil dva psihologa zaradi ocenitve odnosov med pritožnikom in S. Prvi psiholog je odstopil potem, ko je J. G. zavrnila, da bi opravil razgovor s S. na svojem delovnem mestu; drugi psiholog je odstopil, potem ko se pritožnik trikrat ni udeležil napovedanega sestanka. CSD Celje se je ponovno oprl na mnenje strokovne komisije z dne 16. novembra 2004 in po razgovoru s S. 8. junija 2006, v katerem je ta izjavila, da se njeni odnosi z očetom niso izboljšali in je ponovno zavrnila kakršne koli stike z njim, 19. julija 2006 izdal odločbo o prepovedi stikov med pritožnikom in S.

69. 2. avgusta 2006 je pritožnik vložil pritožbo na ministrstvo. Med drugim je navedel, da se je strokovna komisija zadnjič sestala skoraj dve leti pred izdajo odločbe in da ni bil pozvan na razgovor z drugim od dveh imenovanih psihologov.

70. Ministrstvo je 19. marca 2007 odpravilo odločbo CSD Celje z dne 19. julija 2006. Ministrstvo je ugotovilo, da center ni preučil možnosti pritožnika in S. za ponovno vzpostavitev stikov še pred odločitvijo o prepovedi stikov. Ugotovilo je tudi, da se preloženo zaslihanje z dne 10. januarja 2005 nikoli ni opravilo, kar pomeni kršitev postopka. Na koncu je ministrstvo odločilo, da se zadeva prepusti v obravnavo pristojnemu okrožnemu sodišču, kakor je predvideno v spremenjenem ZZZDR.

71. Med postopkom je pritožnik od pristojnih ministrstev dvakrat zahteval, da opravijo inšpekcijski nadzor v CSD Celje. Pri enem od pregledov so bile odkrite nekatere nepravilnosti v zvezi z vodenjem arhiva, ki so bile potem odpravljene. Poleg tega je pritožnik štirikrat zahteval, da inšpekcijski organ za socialno varnostne storitve (delujoč pod vodstvom ministrstva) opravi inšpekcijski pregled. Po prejemu odgovorov od CSD Celje so bile tri od štirih zahtev zavržene, opravljen je bil en inšpekcijski pregled in ugotovljene so bile nekatere nepravilnosti, ki so bile pozneje odpravljene. V postopku, ki ga je vodil CSD, pritožnik ni bil zadovoljen z vodenjem njegove zadeve in je to izrazil v več pismih, po elektronski pošti in osebno. Poleg zahteve za izločitev socialne delavke, ki ji je bila dodeljena zadeva, je pritožnik tudi kazensko ovadil direktorja centra za socialno delo, vendar je bila ovadba zavrjena.

(d) Prenos zadeve na pristojno sodišče in nepravdni postopek

72. Po odločitvi ministrstva (glej 70. odstavek zgoraj) 23. marca 2007 je bila zadeva prenesena na Okrožno sodišče v Mariboru.

73. 17. aprila 2007 je tudi pritožnik pri Okrožnem sodišču v Mariboru vložil predlog za določitev načrta stikov in zahteval izdajo začasne odredbe, ki bi mu omogočala stik s S. enkrat na teden.

74. 4. junija 2007 je J. G. predložila pisno vlogo, v kateri je zahtevala, da se zadevni stiki ne dovolijo, saj je S. jasno izjavila, da s pritožnikom ne želi imeti nobenih stikov. V ta namen je zahtevala tudi izdajo začasne odredbe.

75. 11. junija 2007 je bil opravljen narok, na katerem je sodišče zaslišalo S. Hkrati je sodišče zahtevalo pridobitev mnenja CSD Maribor; pritožnik je vložil predlog za izločitev socialne delavke, ki ji je bila dodeljena zadeva. Ker je ministrstvo 11. septembra 2007 omenjeni predlog zavrglo, je center predložil poročilo, ki pa ni prispevalo novega pogleda na zadevo, saj je S. zavrnila sodelovanje v razgovoru.

76. Medtem je Okrožno sodišče v Mariboru 5. julija 2007 ugodilo predlogu J. G. in izdalo začasno odredbo za čas do izida glavne obravnave. Po pregledu dokumentov iz spisa in po razgovoru s S. je sodišče ugotovilo, da S. ni bila pripravljena imeti stikov s pritožnikom in da je do njega sovražno naravnana; zato se je odločilo proti stikom.

77. 17. julija 2007 je pritožnik vložil ugovor proti omenjeni začasni odredbi.

78. 27. avgusta 2007 je bil opravljen narok v navzočnosti pritožnika in J. G. Pritožnik je zahteval, da se določi psiholog, ki bo ocenil, ali je S. žrtev sindroma odtujitve od starša. Sodišče je ugodilo pritožnikovi zahtevi in narok je bil odložen do objave strokovnega poročila. Pritožnik se je zavezal plačilu predujma za stroške izvedenca, česar pa ni storil.

79. 14. septembra 2007 je pritožnik vložil nadzorstveno pritožbo, čemur je sledilo obvestilo o uveljavljanju nadaljnjih procesnih dejanj.

80. 27. novembra 2007 je sodišče opravilo narok, na katerem je ugodilo ugovoru pritožnika. Odpravilo je začasno odredbo z dne 5. julija 2007, ker je ugotovilo, da pritožnik ne pomeni grožnje za S. in da ni potrebe po popolnem prenehanju stikov med njima. Zaradi tega je zavrglo oba predloga za začasno odredbo (glej 73. in 74. odstavek zgoraj) in odločilo, naj psiholog odloči, ali je mogoča ponovna vzpostavitev stikov med pritožnikom in S.

81. 11. decembra 2007 je J. G. vložila pritožbo proti zavrženju njenega predloga za začasno odredbo, ki je bila zavržena 16. aprila 2008.

82. 13. februarja 2008 je E. G., psiholog, ki ga je določilo sodišče, predložil poročilo, v katerem je navedel, da je bil pritožnik trikrat vabljen na razgovor, vendar se ni udeležil nobenega od predvidenih razgovorov. E. G. je nadalje ugotovil, da si je S. v obdobju treh let, ko med pritožnikom in njo ni bilo stikov, ustvarila svoje življenje brez očeta in da ga ni pogrešala. Izvedenec je hčerino zavračanje pritožnika ocenil kot pristno in ne za posledico kakršnega koli zunanjega vpliva.

83. 3. marca 2008 je pritožnik predložil pisno vlogo, v kateri je izpodbijal poročilo E. G. Pojasnil je, da se prvih dveh razgovorov ni mogel udeležiti zaradi slabega počutja in da tretjega vabila ni prejel.

84. 14. marca 2008 je sodišče izdalo sklep o ugoditvi plačila stroškov za izvedenca. Pritožnik se je pritožil z navedbo, da je poročilo nepopolno, ker E. G. z njim ni opravil razgovora.

85. Sodnik, ki je vodil postopek, je zaprosil E. G., da opravi razgovor s pritožnikom in poda dodatno poročilo, na kar je E. G. pojasnil, da razgovor s pritožnikom ne more spremeniti njegovih zaključkov.

86. Po objavi tega mnenja je pritožnik vložil več predlogov, v katerih je zahteval odstranitev izvedenca z opravljanja nalog in na ministrstvo za pravosodje naslovil štiri zahteve za izbris izvedenca iz registra izvedencev. Na sodišče je poslal zahtevo za povrnitev plačila predujma stroškov izvedenca, ki ga je plačal 14. marca 2008.

87. Ker je sodišče medtem vztrajalo pri tem, da se opravi razgovor s pritožnikom, je izvedenec slednjega povabil na razgovor 4. julija 2008, kar je pritožnik zavrnil z navedbo, da je ta zahteva nerazumna.

88. 10. septembra 2008 je Okrožno sodišče v Mariboru ob upoštevanju želja S. in strokovnega poročila E. G. sklenilo, da se načrt stikov ne določi. S tem je zavrglo predloga pritožnika in J. G. (glej 73. in 74. odstavek zgoraj). Pritožnik se je pritožil proti temu sklepu.

89. 24. septembra 2008 je sodišče izdalo odločbo o ugotovitvi stroškov za dodatno izvedensko poročilo. Pritožnik se je pritožil proti tej odločitvi.

90. 4. decembra 2008 je Višje sodišče v Mariboru spremenilo sklepa z dne 14. marca 2008 in 24. septembra 2008 in zavrnilo zahtevo izvedenca za plačilo njegovih stroškov, saj poročila ni sestavil v skladu z zahtevami sodišča. Zaradi tega je sodišče odpravilo sklep o zavrženju pritožnikovega predloga glede določitve načrta stikov z S.

91. Po tej odločitvi je pritožnik 14. januarja 2009 pri Okrožnem sodišču v Mariboru ponovno vložil zahtevo za povrnitev predujma plačila stroškov izvedenca. Predujem plačila je bil 9. marca 2009 vrnjen pritožniku.

92. 25. februarja 2009 je pritožnik umaknil svojo vlogo glede določitve načrta stikov. Sodišče je izdalo sklep o zaključku postopka 10. aprila 2009.

C. Dogodki po zaključku postopka

93. Nedoločenega dne je pritožnik Komisijo za preprečevanje korupcije (v nadaljevanju: "KPK") obvestil o domnevno koruptivnem ravnanju Okrožnega sodišča v Mariboru v zvezi s plačilom stroškov izvedenca v postopku o pravici do stikov z otrokom (glej 84. in 89. odstavek zgoraj). 23. aprila 2009 je KPK sprejela mnenje z ugotovitvijo, da je sodišče kršilo obveznost uresničevanja dolžne skrbnosti s tem, ko je E. G. omogočilo pridobitev nezakonite koristi. Po objavi tega mnenja je pritožnik od Ministrstva za pravosodje ponovno neuspešno zahteval, da odredi izbris E. G. iz registra strokovnih izvedencev. Zahteval je tudi preučitev morebitne odgovornosti sodnika, ki odloča o zadevi. 4. junija 2009 je predsednik Okrožnega sodišča v Mariboru obvestil pritožnika, da v sodnikovem delu ni bilo ugotovljenih nepravilnosti.

II. UPOŠTEVANA NOTRANJE PRAVO IN PRAKSA

A. Družinska zakonodaja, ki je veljala v tistem času

94. Povzetek ustreznega notranjega prava je v 63. do 81. odstavku sodbe Sodišča *Eberhard in M. proti Sloveniji* (št. 8673/05 in 9733/05, 1. december 2009).

95. Posebnega pomena v obravnavani zadevi je prenos pristojnosti za odločanje o stikih med enim od staršev, pri katerem otrok ne živi, in tem otrokom s centrov za socialno delo na sodišča. Pred spremembo so bila sodišča pristojna za odločanje o teh zadevah samo v času postopkov glede razveze ali razveljavitve zakonske zveze. V tem pogledu 78. člen zadevnega zakona določa:

"Tisti od staršev, ki mu otrok ni dodeljen v varstvo in vzgojo, obdrži pravico do osebnih stikov z otrokom, razen če sodišče odloči drugače zaradi otrokovih koristi."

V vseh drugih primerih, na primer, če sta se starša razšla brez formalne razveze zakonske zveze ali končala partnerstvo, so bili za odločanje o vprašanju stikov pristojni centri za socialno delo v skladu s 106. členom ZZZDR, ki je, kolikor je prišlo v poštev, določal:

"Tisti od staršev, s katerim otrok ne živi, ima pravico do osebnih stikov z otrokom, razen če center za socialno delo odloči drugače ob dolžnem upoštevanju otrokovih koristi.

..."

96. Vendar pravila upravnega postopka, ki so jih uporabljali centri za socialno delo pri določanju načrta stikov, niso vsebovala mnogih specialnih določb, katerih namen je bil krepitev otrokovega položaja in zaščita njegove pravice do dejanske udeležbe v postopku in so bile vključene v pravila civilnega pravnega postopka, ki jih uporabljajo sodišča pri odločanju o enakih vprašanjih.

97. 23. aprila 2003 je Ustavno sodišče izdalo odločbo, v kateri je med drugim ugotovilo, da 106. člen ni v skladu z ustavo, saj centri za socialno delo nimajo pooblastil, ki so enakovredna pooblastilom sodišč, in posledično niso mogla zagotavljati enake ravni varstva za otroke. Zakonodajalcu je bilo ustrezno naloženo, da zagotovi odpravo te neustavnosti v roku enega leta.

98. Vendar je Ustavno sodišče ugotovilo, da ureditev ni problematična z vidika varovanja pravic staršev do sodelovanja, saj so lahko dovolj dobro sodelovali v upravnih postopkih. Imeli so pravico do zaslišanja, predložitve dokazil, zahtevanja izvedbe dokazov, dajanja pripomb na predloge druge stranke, sodelovanja na obravnavah in do vlaganja pritožb. Poleg tega Ustavno sodišče ni razsojalo o vprašanju, ali delitev pristojnosti med centre za socialno delo in sodišča zagotavlja učinkovito varstvo otrokovih pravic v postopkih glede stikov z otrokom, temveč je zakonodajalcu naložilo, naj to vprašanje preuči pri oblikovanju nove zakonodaje.

99. Zaradi te odločitve je bila sprejeta Sprememba zakona, ki je začela veljati 1. maja 2004; spremenjeni 106. člen, kolikor pride v poštev, določa:

“Otrok ima pravico do stikov z obema staršema. Oba starša imata pravico do stikov z otrokom. S stiki se zagotavljajo predvsem otrokove koristi.

...

Če se starša tudi ob pomoči centra za socialno delo ne sporazumeta o stikih, sodišče o tem odloči na zahtevo enega ali obeh staršev. Sodišče v svoji odločitvi upošteva predvsem [najboljše] otrokove koristi. ...

...”

100. V skladu s prehodnimi določbami spremenjenega ZZZDR so se morali postopki, začeti pred začetkom veljavnosti Spremembe zakona, to je pred 1. majem 2004, nadaljevati vse do zaključka pri centrih za socialno delo in je vsako pritožbo proti odločitvi, sprejeti na prvi stopnji, še vedno morale preučiti ministrstvo. Ne glede na to se je postopek v primerih, ko je ministrstvo razveljavilo odločbo na prvi stopnji, moral nadaljevati pred okrožnim sodiščem s krajevno pristojnostjo v skladu s spremenjenim ZZZDR. 39. člen prehodnih določb, kolikor pride v poštev, določa:

“(1) Postopki v zadevah ... ki so začeti do uveljavitve tega zakona, se dokončajo pred centri za socialno delo po določbah Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. O pritožbah zoper te odločbe odloča ministrstvo, pristojno za družino.

(2) Če bo po uveljavitvi tega zakona v zadevi iz prejšnjega odstavka odpravljena ali razveljavljena odločba prve stopnje, se postopek nadaljuje pred okrožnim sodiščem po tem zakonu

...

(4) Centri za socialno delo zadeve iz drugega odstavka tega člena po uradni dolžnosti odstopijo pristojnim sodiščem. ...”

B. Zakon o upravnem sporu, ki je veljal v tistem času

101. Ustrezne določbe zakona o upravnem sporu, kakor je veljal v tistem času, določajo:

1. člen

“(1) V upravnem sporu se zagotavlja sodno varstvo pravic in pravnih koristi posameznic oziroma posameznikov (v nadaljnjem besedilu: posameznik) in organizacij proti odločitvam in dejanjem državnih organov, organov lokalnih skupnosti in nosilcev javnih pooblastil (v nadaljnjem besedilu: organi) na način in po postopku, ki ga določa ta zakon, če za določeno zadevo ni z zakonom zagotovljeno drugo sodno varstvo

...”

14. člen

“(1) Sodišče razišče oziroma preizkusi dejansko stanje v okviru tožbenih navedb.

(2) Sodišče ni vezano na dokazne predloge strank in lahko izvede dokaze, za katere meni, da bodo prispevali k razjasnitvi zadeve in k zakoniti ter pravilni odločitvi.

...”

C. Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja (v nadaljevanju: zakon iz 2006)

102. Ustrezne določbe zakona iz 2006 se glasijo:

6. člen – odločitev o nadzorstveni pritožbi

“...

(4) Če sodnik pisno obvesti predsednika sodišča, da bodo v roku, ki ni daljši od štirih mesecev od prejema nadzorstvene pritožbe, opravljena vsa ustrezna postopkovna dejanja oziroma izdana odločba, predsednik sodišča o tem obvesti stranko in s tem zaključi obravnavanje nadzorstvene pritožbe.

...”

15. člen – pravično zadoščenje

“(1) Če je stranka vložila nadzorstveno pritožbo, ki ji je bilo ugodeno, ali rokovni predlog, lahko zahteva pravično zadoščenje po tem zakonu.

D. Civilna pravna sredstva

103. 26. člen ustave določa, da ima oseba, ki je utrpela škodo zaradi nezakonitega ravnanja javnega uslužbenca, pravico do nadomestila te škode. V skladu s 179. členom Obligacijskega zakonika lahko odškodninsko tožbo vložijo vsi, ki so utrpeli nepremoženjsko škodo zaradi, med drugim, kršitve njegovih/njenih osebnih pravic, med katere spada tudi pravica do družinskega življenja. Poleg tega je v skladu s 134. členom Obligacijskega zakonika mogoče vložiti zahtevo za prenehanje dejanj, ki kršijo človekove osebnosti pravice, vključno s pravico do spoštovanja njegovega/njenega zasebnega in družinskega življenja.

E. Revizija nosilcev dejavnosti socialnega dela

104. Pravila o notranji in zunanji reviziji dejavnosti socialnega dela določajo izredno revizijo pri izvajalcih dejavnosti socialnega dela na zahtevo stranke ali njenega zastopnika. Revizijo opravi tričlanska komisija, ki jo imenuje ministrstvo. Pristojnosti komisije so omejene na oceno organizacije in kakovosti dela posameznega nosilca socialnega dela in njegovo spoštovanje ustreznih pravil ter na sestavo poročila z ustreznimi zaključki in priporočili o morebitno ugotovljenih nepravilnostih. Poročilo se predloži ministrstvu, ki izvajalcu dejavnosti lahko naloži več ukrepov zaradi odprave napak in izboljšanja kakovosti storitev.

PRAVO

I. ZATRJEVANA KRŠITEV 8. ČLENA KONVENCIJE

105. Pritožnik se je ob sklicevanju na 6. in 8. člen konvencije smiselno pritožil zaradi čezmerne omejitve in, posledično, ukinitve njegove pravice do stikov, neizvajanja načrta stikov in zavlačevanj v postopku razveze zakonske zveze, dodelitve otroka v varstvo in vzgojo in preživnine ter v upravnem in nepravdnem postopku glede stikov z otrokom. Sodišče kot "glavni opredeljevalec" dejstev, ki jih je v pravu treba opredeliti v vsaki obravnavani zadevi (glej *Akdeniz proti Turčiji*, št. 25165/94, 88. odstavek, 31. maj 2005) ocenjuje, da so omenjene pritožbe med seboj tesno povezane in jih je treba obravnavati v skladu z 8. členom konvencije.

106. Ustrezni del 8. člena se glasi:

“1. Vsak ima pravico do spoštovanja njegovega...družinskega življenja...

2. Javna oblast se ne sme vmešavati v izvrševanje te pravice, razen, če je to določeno z zakonom in nujno v demokratični družbi... da se zavaruje zdravje ali morala, ali da se zavarujejo pravice in svoboščine drugih ljudi.

A. Sprejemljivost

1. Pritožnikov status žrtve

107. Vlada je ob sklicevanju na revizijo CSD Maribor (glej 51. odstavek zgoraj) trdila, da so bile nepravilnosti, ugotovljene v zvezi z delom centra, odpravljene v skladu z ukrepi, ki jih je naložilo ministrstvo. Trdila je, da je bila torej pritožnikova pravica do spoštovanja družinskega življenja varovana, kar je smiselno mogoče razumeti kot nasprotovanje pritožnikovemu statusu žrtve glede na postopek o stikih z otrokom.

108. V zvezi s tem Sodišče ponovno poudarja, da odločba ali ukrep v korist pritožnika načeloma še ni dovolj, da se pritožnik reši statusa "žrtve", če domači organi niso izrecno ali smiselno priznali kršitve konvencije in je zatem tudi odpravili (glej *Scordino proti Italiji (št. 1)* [VS], št. 36813/97, 180. odstavek, ESČP 2006-V in v njej navedene zadeve). Sodišče ugotavlja, da je revizija CSD Maribor zajela samo obdobje od 5. septembra 2001 do, najpozneje, marca 2004, medtem ko se je postopek glede stikov z otrokom nadaljeval do 10. aprila 2009 (glej 93. odstavek zgoraj). Poleg tega revizija, medtem ko je obravnavala različne postopkovne nepravilnosti v centru, ni vsebovala nobenih zaključkov o pritožnikovih pritožbah, predloženih sodišču. Končno tudi noben od ukrepov, sprejetih kot posledica revizije, ne bi mogel vplivati na pritožnikov osebni položaj, saj je bila njegova zadeva prenesena na CSD Celje manj kakor mesec dni potem, ko je prejel revizijsko poročilo ministrstva (glej 51. odstavek zgoraj). Pritožnik torej še vedno lahko trdi, da je žrtev zatrjevane kršitve 8. člena glede na potek postopka o stikih z otrokom.

2. Skladnost s pravilom šestih mesecev

109. Sodišče je že zavzelo stališče, da pravilo šestih mesecev spada med splošno veljavna pravila in ga je dolžno upoštevati po uradni dolžnosti (glej *Assanidze proti Gruziji* [VS], št. 71503/01, 160. odstavek, ESČP 2004-II), čeprav vlada tega ugovora ni podala (glej *Walker proti Združenemu kraljestvu* (dec.), št. 34979/97, ESČP 2000-I).

110. V tej zadevi je bil načrt stikov med pritožnikom in njegovo hčerjo, določen v treh ločenih sklopih postopkov. Prvi sklop upravnega postopka je bil pravnomočno zaključen z dogovorom z dne 29. januarja 2002 (glej 26. odstavek zgoraj). Ob upoštevanju, da je bila pritožba vložena 29.

januarja 2004, Sodišče ugotavlja, da pritožnik v zvezi s tem sklopom postopkov ni spoštoval predpisanega roka šestih mesecev.

111. To pomeni, da je bila ta pritožba vložena prepozno in jo je treba zavrniti v skladu s prvim in četrtem odstavkom 35. člena konvencije.

3. Izčrpanje notranjih pravnih sredstev

(a) Navedbe strank

112. Vlada je trdila, da pritožnik ni izčrpal razpoložljivih notranjih pravnih sredstev v zvezi z omejitvami in poznejšo prepovedjo stikov s hčerjo in v zvezi s trajanjem postopka. V zvezi s prvo pritožbo je vlada poudarila, da pritožnik ni vložil upravne pritožbe proti odločbam ministrstva z dne 17. februarja 2005 in 11. septembra 2007, s katerimi so bile zavržene njegove pritožbe proti odločbam o plačilu predujma za stroške izvedenca in o izločitvi socialne delavke (glej 56. in 75. odstavek zgoraj). Poleg tega pritožnik v poznejšem nepravdnem civilnem postopku ni vložil ugovora proti odločbi z dne 27. novembra 2007, s katero je Okrožno sodišče v Mariboru zavrnilo njegovo zahtevo za začasni načrt stikov (glej 80. odstavek zgoraj).

113. Drugič, v zvezi s pritožnikovo pritožbo zaradi predolgega trajanja upravnega postopka za določitev načrta stikov je vlada trdila, da medtem ko je pritožnik vložil dve tožbi zaradi nesprejetja odločitve v predpisanem roku v upravnem postopku (molk upravnega organa), ni vložil ustrezne tožbe proti odločbi z dne 27. januarja 2005 o zavrnitvi njegove pritožbe v zvezi z izločitvijo socialne delavke. V poznejšem nepravdnem civilnem postopku v isti stvari pritožnik ni uporabil razpoložljivih pravnih sredstev po zakonu iz 2006, ki je začel veljati 1. januarja 2007. Teh sredstev ni uporabil niti pri postopkih glede razveze zakonske zveze, dodelitve otroka v varstvo in vzgojo ter določitve preživnine.

114. Na koncu je vlada navedla, da bi pritožnik lahko poskušal uveljaviti sodno prepoved zoper kršitev njegove pravice do spoštovanja družinskega življenja v skladu z določbami Obligacijskega zakonika in da bi lahko sprožil tudi civilno odškodninsko tožbo proti državi za nepremoženjsko škodo, ki naj bi jo utrpel kot posledico navedene kršitve.

115. Pritožnik se ni strinjal z ugovorom Vlade o neizčrpanju notranjih pravnih sredstev. Glede pravnih sredstev, ki bi jih lahko uporabil za namene pritožbe proti čezmernim omejitvam in prepovedi stikov, je zatrdil, da so bile edine odločitve, proti katerim se ni pritožil, le nekatere procesne odločitve in začasne odredbe, ki pa za izid postopka niso bile pomembne. V zvezi s pritožbo proti predolgemu trajanju postopkov je pritožnik trdil, da mu glede na to, da s tožbami proti nesprejetju odločitve v predpisanem roku v upravnem postopku ni bil uspešen zaradi neučinkovitosti zadevnega pravnega sredstva, proti odločbi z dne 27. januarja 2005 ni bilo treba ponovno vlagati še ene take (pri)tožbe.

(b) Presoja Sodišča

116. Sodišče na začetku ugotavlja, da se je vlada pri svojem ugovoru glede neizčrpanja notranjih pravnih sredstev sklicevala na več različnih sredstev, ki jih pritožnik domnevno ni uporabil v zvezi s svojo pritožbo glede prekomerne omejitve in prepovedi stikov s svojo hčerjo. Kljub temu ni mogoče spregledati, da je pritožnik v obravnavanih postopkih glede razveze zakonske zveze, dodelitve otroka v varstvo in vzgojo in preživnine ter v dveh sklopih postopkov glede stikov z otrokom uporabil tako rekoč vse razpoložljive zakonite poti, da bi stvari uredil v skladu z notranjim pravnim redom.

117. V postopkih glede razveze zakonske zveze in dodelitve otroka v varstvo in vzgojo se je pritožnik pritožil na vsa pritožbena sodišča, vključno z Ustavnim sodiščem (glej 9., 12., 16. in 18. odstavek zgoraj) Poleg tega je v postopku glede stikov z otrokom izčrpal vse pravne možnosti v upravnem postopku (glej 36., 40., 42., 60., 61., 65., 67. in 69. odstavek zgoraj) in v nepravdnem civilnem postopku (glej 88. in 89. odstavek zgoraj), in sicer vse do točke, ko je določitev načrta stikov prek sodišč postala brez pomena zaradi starosti S., ki se je približevala polnoletnosti. Zaradi tega se Sodišče strinja s pritožnikom, da čeprav ni podal pritožb proti nekaterim postopkovnim in začasnim odločitvam v upravnem in nepravdnem postopku glede stikov z otrokom, so te odločitve imele zelo omejen in prehodni učinek na vsesplošni potek postopka, ki je bil zelo zahteven. Tudi če bi bile uspešne, te pritožbe ne bi prinesle poprave krivic glede na pritožbe, ki jih je pritožnik navedel pred Sodiščem. Zaradi tega ugovora vlade, da bi pritožnik moral izkoristiti ta pravna sredstva, ni mogoče sprejeti.

118. V zvezi s pritožnikovo pritožbo o predolgem trajanju postopka Sodišče pripominja, da je pritožnik vložil tožbi zaradi molka organa v upravnem postopku glede stikov z otrokom (glej 40. in 61. odstavek zgoraj) in nadzorstveno pritožbo v skladu z zakonom iz 2006 v postopkih glede razveze zakonske zveze, dodelitve otroka v varstvo in vzgojo in preživnine ter v nepravdnem postopku glede stikov z otrokom (glej 21. in 79. odstavek zgoraj). Glede na navedeno si je pritožnik dejavno prizadeval za pravočasno rešitev svojih zahtev in po mnenju Sodišča od njega ne bi bilo mogoče zahtevati uporabe še dodatnih sredstev za pospešitev postopka. Res je, da bi pritožnik, potem ko bi uspel z nadzorstvenima pritožbama po zakonu iz 2006, lahko zahteval odškodnino v skladu s tem zakonom (glej 102. odstavek zgoraj). Vendar je Sodišče že odločilo, da se pravna sredstva, ki jih uvaja zakon iz 2006, specifično navezujejo na pravico do preučitve zadeve v razumnem času v smislu prvega odstavka 6. člena konvencije in da se ne uporabljajo v primerih, ko je prekomerno trajanje postopkov predmet presoje zaradi posega države v pritožnikove pravice po 8. členu glede na pozitivne obveznosti države po tej določbi (glej *Eberhard in M. proti Sloveniji*, navedeno zgoraj, 105. odstavek; *Z. proti Sloveniji*, št. 43155/05, 129. odstavek, 30. november 2010; in *K. proti Sloveniji*, št. 41293/05, 111.-120. odstavek, 7. julij 2011). Ker vlada doslej še ni predstavila notranje sodne prakse, ki bi ovrgla omenjeni zaključek, Sodišče ne vidi razloga, da bi se oddaljilo od svoje dosedanje sodne prakse in zaradi tega zavrača omenjeni vladni ugovor.

119. Vlada je poleg tega trdila, da bi pritožnik moral uporabiti civilna pravna sredstva, in sicer zahtevek za prepoved kršitve osebnostnih pravic po 134. členu Obligacijskega zakonika in odškodninski zahtevek po 179. členu Obligacijskega zakonika. Sodišče v zvezi s tem ponavlja, da od pritožnika, ki je uporabil očitno učinkovito in zadostno pravno sredstvo, ni mogoče zahtevati, da naj bi poskusil tudi z drugimi sredstvi, ki so bila sicer na voljo, vendar verjetno niso imela veliko več možnosti za uspeh (glej, na primer, *Aquilina proti Malti* [VS], št. 25642/94, 39. odstavek, ESČP 1999-III). Ob upoštevanju dejstva, da je pritožnik iskal popravo krivic zaradi zatrjevanih kršitev njegovih pravic po 8. členu z uporabo razpoložljivih pravnih sredstev v postopkih glede razveze zakonske zveze, dodelitve otroka v varstvo in vzgojo in preživnine ter v postopku glede stikov z otrokom in da je med postopki družinskega prava s tem izčrpal vse razpoložljive možnosti, Sodišče meni, da ni bil dolžan poskusiti znova in popravo krivic doseči z uporabo zgoraj omenjenih civilnih pravnih sredstev, zato v skladu z navedenim ta ugovor vlade zavrača.

4. Sklep

120. Sodišče ugotavlja, da pritožnikove pritožbe o čezmerni omejitvi in poznejši prepovedi stikov s hčerjo, neizvrševanje načrta stikov in zastoji v postopkih niso očitno neutemeljeni po točki a) tretjega odstavka 35. člena konvencije, kolikor se nanašajo na postopke glede razveze zakonske

zveze, dodelitve otroka v varstvo in vzgojo in preživnine ter na drugi in tretji sklop upravnega in nepravdnega postopka glede stikov z otrokom. Nesprejemljive niso niti iz katerih koli drugih razlogov. Torej jih je treba razglasiti za sprejemljive.

B. Utemeljenost

1. Navedbe strank

121. Pritožnik je navedel, da so bile upravne odločbe o omejitvi in poznejši prepovedi stikov z njegovo hčerjo pristranske in da so uslužbenci CSD Maribor namesto nudenja pomoči pri ponovnem vzpostavljanju stikov med njim in hčerjo, ki je temu sprva nasprotovala, preprečili redne stike z neprimernim obravnavanjem zadeve in tako, da niso zagotovili potrebnega svetovanja ali izvršitve načrta stikov. To je S. privedlo do zavrnitve stikov z njim, ko je vstopila v adolescenco. Skliceval se je na revizijsko poročilo ministrstva v zvezi s centrom (glej 51. odstavek zgoraj), ki je vsebovalo ugotovitev o nepopolni presoji navedb J. G. glede pritožnikove nasilnosti, da pritožnik ni imel možnosti predstaviti svojih stališč glede načrta stikov, da je bila J. G. deležna ugodnejšega obravnavanja glede predložitve dokazov v podporo njenim trditvam, in podobno.

122. Pritožnik je trdil, da pristojni organi niso poskrbeli za izvrševanje načrta stikov in da so mu tako odvzeli pravico do stikov z otrokom. Poleg tega prvotni načrt stikov ni vseboval izvršilne klavzule in je bil posledično neizvršljiv.

123. Na koncu je pritožnik v zvezi s trajanjem postopka glede stikov navedel, da so organi zavlačevali postopke tako, da po eni strani niso pravočasno odgovarjali na njegove vloge, medtem ko so na drugi strani pri sprejemanju zahtev in predlogov J. G. delali brez zastojev. V stališčih na odgovor stališč vlade je pritožnik zanikal, da bi bistveno pripomogel k trajanju postopkov, saj je uporabljal le zakonita pravna sredstva, ki so mu bila na voljo v okviru notranje zakonodaje. Poudaril je, da so ta bila usmerjena predvsem v pospešitev postopkov in tudi če so že povzročila nasprotni učinek, je zastoje kot sistemski problem v celoti treba pripisati državi. Pritožnik je poudaril pogoste izločitve socialnih delavcev iz postopkov in navedel, da so bile njegove napake v ravnanju, na primer njegova odsotnost na razgovorih in ustnih zaslišanjih, le osamljeni primeri, ki niso vplivali na celotno dolžino postopkov. V zvezi s postopki glede razveze zakonske zveze, varstva in vzgoje ter preživnine za otroka je pritožnik poudaril, da sodišče prve stopnje v prvi sodbi ni odločalo o njegovi nasprotni zahtevi glede dodelitve S. v varstvo in vzgojo ter o preživnini in da je to storilo šele deset mesecev pozneje, ko ga je na napako opozorilo višje sodišče.

124. Vlada je ob priznanju, da so ukrepi, ki so bili predmet pritožbe, pomenili poseg v pritožnikovo pravico do spoštovanja družinskega življenja, trdila, da sta omejitev in poznejša prepoved stikov s hčerjo imeli podlago v domači zakonodaji in sicer v 106. členu zakona ZZZDR, in da je bilo namenjeno zaščititi najboljših koristi S. Vlada je opozorila na zahtevo, po kateri je treba želji otroka, ki je sposoben razumeti pomen in posledice postopka, dati pomembno težo in opozorila, da je S. dosledno zavračala stike s pritožnikom, pri čemer je šlo za njeno močno čustveno prepričanost, ki se je navkljub intenzivni vključenosti več strokovnih izvedencev, s časom le še krepila. V zvezi s tem je vlada opozorila na ugotovitve več psihologov, po mnenju katerih je bila S. bila za svojo starost zrela in trdna v svojem prepričanju in izražanju. Dva izvedenca sta njeno zavračanje pritožnika ocenila kot pristno in ne kot posledico zunanjih manipulacij; ugotovila sta, da je bila raven nasprotovanja med pritožnikom in S. tako visoka, da v tistem času ne bi mogla ponovno vzpostaviti čustvenih vezi z očetom. Pritožnik po drugi strani ni izkazal pripravljenosti za prilagoditev svojega ravnanja in je stike s hčerjo pojmoval kot svojo izključno pravico in ne tudi kot njeno pravico. Ob upoštevanju teh ugotovitev in zaključkov strokovnih komisij je vlada

zagovarjala stališče, da sta bili omejitev stikov in njihova poznejša prepoved nujni in utemeljeni na ustreznih in zadostnih razlogih.

125. Glede pritožnikove pritožbe o neizvrševanju načrta stikov je vlada trdila, da so centri za socialno delo med celotnim upravnim postopkom dejavno sodelovali z obema strankama in si prizadevali za izvajanje načrta v vseh pogledih. Zato je CSD Maribor stranke vključil v ustrezno svetovanje, kar pa je ostalo brez uspeha. Na koncu je pritožnik vložil več zahtev za izvršitev načrta stikov in z njimi v večjem delu tudi uspel.

126. V zvezi s predolgim trajanjem postopkov glede razveze zakonske zveze, varstva in vzgoje in otroške preživnine ter postopka glede stikov z otrokom je vlada trdila, da so bili ti na splošno vodeni hitro in učinkovito ob upoštevanju zahtevnosti, ki je značilna za spore v odnosih med starši in otroki, in zlasti dejstva, da je pri tem na dolžino postopkov v največji meri vplivalo prav pritožnikovo ravnanje. Pristojni organi so zadevo obravnavali redno in včasih skoraj dnevno. Vendar je pritožnikovo ravnanje z nenehnim vlaganjem kazenskih ovadb in drugih pritožb proti delu uslužbencev socialnih centrov in sodnikov, ki so odločali o zadevi, in pritožb različnim ustanovam in organom o nepravilnostih v postopkih povzročilo zastoj v postopkih, saj so se morali uslužbenci več ukvarjati s pisanjem poročil v odgovor na poizvedbe teh ustanov kakor z opravljanjem svoje glavne naloge odločanja o dogovorih glede stikov z otrokom. Poleg tega so bili posledica številnih zahtev za izločitev določenih uslužbencev in predlogov za začetek disciplinskih postopkov proti njim zastoji, saj so se glavni postopki lahko nadaljevali šele po sprejetju odločitev pristojnih organov o izločitvi ali glede disciplinskih postopkov. Nadaljnje zastoje v postopku glede stikov z otrokom je povzročila pritožnikova neudeležba na razgovorih in ustnih zaslišanjih, ki jih je bilo treba določati znova, in pritožnikova zahteva za prenos pristojnosti na drug center za socialno delo. Končno je postopek zastajal za daljša obdobja zaradi pritožnikovih zahtev za določitev dveh drugih psihologov, poznega plačila stroškov za njuno imenovanje in kasnejšega pritožnikovega nesodelovanja z obema psihologoma.

2. Presoja Sodišča

127. Sodišče ugotavlja, da se pritožnikova pritožba v skladu z 8. členom konvencije nanaša na omejitev in prepoved stikov z njegovo hčerjo in na s tem povezane domnevne zastoje ter na neizvajanje načrta stikov.

(a) Skladnost z 8. členom odločb o omejitvi in prepovedi stikov pritožnika s S. in s tem povezani domnevni zastoji postopkov

(i) Poseg

128. Sodišče ponavlja, da medsebojno druženje staršev in otrok pomeni temeljno sestavino družinskega življenja in da ukrepi domačih oblasti, ki ovirajo tako druženje, privedejo do posega v pravico, ki jo varuje 8. člen konvencije (glej *Johansen proti Norveški*, 7. avgust 1996, 52. odstavek, *Poročila* 1996-III). Vsak tak poseg pomeni kršitev omenjenega člena, razen če ni "v skladu z zakonom", če ima legitimen cilj ali cilje po drugem odstavku in če jih je mogoče obravnavati kot "nujne v demokratični družbi".

(ii) Ali je bil poseg "v skladu z zakonom"

129. Glede tega, ali so bile izpodbijane odločbe o omejitvi in prepovedi stikov pritožnika s hčerjo "v skladu z zakonom", Sodišče ugotavlja, da je pritožnik izpodbijal zakonitost nadaljnjega obravnavanja zadeve s strani centrov za socialno delo, ki so, navkljub dejstvu, da je bila zakonska določba, na podlagi katere je bila podana njihova pristojnost, ugotovljena kot neustavna, centri za

socialno delo pa so ostali pristojni za odločanje o vlogah glede odredb o stikih, ki so jim bile predložene že pred začetkom veljavnosti Spremembe zakona. V zvezi s tem želi Sodišče najprej poudariti, da je njegova pristojnost glede presoje skladnosti z domačim pravom omejena in da so domači organi, predvsem sodišča dolžna razlagati in uporabljati pravo (glej na primer *Eriksson proti Švedski*, 22. junij 1989, 62. točka, serija A št. 156).

130. Sodišče ugotavlja, da postopka glede stikov z otrokom, ki ga je pritožnik začel 15. septembra 2003, centri za socialno delo niso vodili v samo enoletnem prehodnem obdobju, kot ga je predvidelo Ustavno sodišče v zvezi s pripravo nove zakonodaje, temveč se je to v skladu s prehodno določbo Spremembe zakona (glej 100. odstavek zgoraj) nadaljevalo tudi po 1. maju 2004 do 19. marca 2007, ko je ministrstvo odpravilo prvostopenjsko odločbo o prepovedi stikov (glej 70. odstavek zgoraj). Sodišče hkrati tudi ugotavlja, da kakor je navedeno v odločbi Ustavnega sodišča (glej 98. odstavek zgoraj), ugotovitev neskladnosti z ustavo ni vplivala na postopkovni položaj staršev v postopku glede stikov z otrokom in tudi ni bila take vrste, da bi bilo zaradi tega treba zahtevati prenos zadeve s centrov za socialno delo na sodišča. Ker ni drugih navedb o tem, da je bilo po notranji zakonodaji nadaljnje vodenje zadeve s strani centrov za socialno delo nezakonito, Sodišče zaključuje, da je bilo o omejitvah pritožnikovih pravic do stika odločeno "v skladu z zakonom".

(iii) *Legitimen cilj*

131. Sodišče soglaša, da je bil cilj spornih odločb varovanje najboljših koristi otroka, kar je pravno legitimen cilj po drugem odstavku 8. člena konvencije (glej, na primer, *Görgülü proti Nemčiji*, št. 74969/01, 37. odstavek, 26. februar 2004).

(iv) *Nujno v demokratični družbi*

132. Pri odločanju o tem, ali je odločitve o omejitvi ali prepovedi stika z otrokom mogoče šteti kot "nujne v demokratični družbi", mora Sodišče upoštevati zadevo kot celoto ugotoviti, ali so razlogi, ki utemeljujejo te ukrepe, ustrezni in zadostni. Treba je vedeti, da imajo domači organi ugodnost neposrednih stikov z vsemi vpletenimi osebami in da naloga Sodišča ni v tem, da prevzame vlogo domačih organov pri izvajanju njihovih odgovornosti v zvezi s stiki, temveč da v skladu s konvencijo preuči odločitve, ki jih ti organi sprejmejo med izvajanjem svoje pristojnosti presoje (glej *Hokkanen proti Finski*, 23. september 1994, 55. odstavek, Serija A, št. 299-A).

133. Sodišče je že večkrat presodilo, da mora biti pri vprašanjih glede varstva in stikov z otroci največja pozornost namenjena otrokovim najboljšim koristim (glej *Sommerfeld proti Nemčiji* [VS], št. 31871/96, 62. odstavek, ESČP 2003-VIII (izvlečki)) in da te v odvisnosti od njihove vrste in pomembnosti lahko prevladajo nad koristmi staršev (glej *Sahin proti Nemčiji* [VS], št. 30943/96, 66. odstavek, ESČP 2003-VIII). Starš v skladu z 8. členom še zlasti ne more imeti pravice do takšnih ukrepov, ki bi prizadeli otrokovo zdravje in razvoj (glej *Scozzari in Giunta proti Italiji* [VS], št. 39221/98 in 41963/98, 169. odstavek, ESČP 2000-VIII). Medtem ko je pri zelo mladih otrocih vprašanje presoje o tem, ali je treba stike z enim od staršev spodbujati in vzdrževati ali ne to predvsem naloga ustreznih organov, pa morajo sodišča pri otrocih med njihovim odraščanjem in zorenjem, ko ti postanejo sposobni izraziti svoje stališče glede stikov s starši, nameniti dolžno pozornost njihovim stališčem in čustvom ter njihovi pravici do spoštovanja zasebnega življenja (glej *Plaza proti Poljski*, št. 18830/07, 71. odstavek, 25. januar 2011).

134. V tej zadevi Sodišče najprej ugotavlja, da sta se pritožnik in J. G. žolčno razvezala leta 2001, ko je imela S. deset let in je že bila sposobna razumeti dogodke, ki so spremljali njuno ločitev. Čeprav sta pritožnik in J. G. najprej dosegla dogovor o časovnem razporedu stikov, so kmalu

nastale težave v zvezi z njegovim izvajanjem. Na podlagi zahteve J. G. za spremembo načrta stikov je CSD Maribor 15. novembra 2002 izdal odredbo o omejitvi stikov na eno srečanje v trajanju štirih ur. Iz spisa zadeve je razvidno, da bodo mesečna srečanja verjetno vodila v spore in napetosti med pritožnikom in S. in da slednja na nekaterih srečanjih ni bila navzoča. 15. septembra 2003 je pritožnik zahteval spremembo odločbe z dne 15. novembra 2002, da bi si zagotovil pogostejše stike s hčerjo. V tem sklopu postopkov, ki so vključevali več strokovnih izvedencev, razgovore s strankami in zaslišanja, je bila 22. marca 2005 izdana začasna odredba o prepovedi stikov med pritožnikom in S., nato pa 19. julija 2006 upravna odločba prvostopenjskega sodišča, ki je prepoved stikov potrdila. 19. marca 2007 je ministrstvo to odločbo odpravilo in zadevo preneslo na pristojno okrožno sodišče. 10. septembra 2008 je sodišče odločilo, da ne bo določilo načrta stikov, vendar je višje sodišče to odločitev pozneje odpravilo. Končno je pritožnik 25. februarja 2009 umaknil svojo zahtevo za določitev načrta stikov zaradi bližajoče se polnoletnosti hčere.

135. Po mnenju Sodišča je odločilna značilnost obravnavane zadeve hčerino vztrajno zavračanje stikov s pritožnikom. Že marca 2002 se je začela upirati stikom z očetom, ker so jo žalostile njegove kritike in vztrajanje pri določenem načrtu stikov (glej 27. in 33. odstavek zgoraj). Zaradi tega je otroška psihiatrična ambulanta, ki je tedanjemu pristojnemu CSD Maribor podala poročilo, odsvetovala prisiljene stike. Center je podlago za svojo odločbo z dne 15. novembra 2002 o omejitvi stikov našel v tem poročilu in na izjavah, ki jih je dala S. (glej 35. odstavek zgoraj). Ob upoštevanju navedenega Sodišče meni, da pritožnikovih navedb o njegovem neugodnem obravnavanju in o pristranskosti osebja CSD Maribor ni mogoče sprejeti.

136. Sodišče nadalje pripominja, da je CSD Maribor nudil svetovanje pritožniku, J. G. in S. z namenom izboljšati njihove odnose v obdobju od aprila 2003 do januarja 2004, vendar pozitivnih sprememb ni bilo opaziti ne v ravnanju S., ki ni premagala začetnega nezaupanja do svetovanja, in ne pri pritožniku, ki ni hotel prilagoditi svojih pričakovanj in ki je menil, da njegova hči ni tista, ki bi določala potek stikov med njima.

137. Velja opozoriti tudi na to, da medtem ko je poročilo psihologa, predloženo marca 2004, predlagalo nadaljevanje stikov na prostovoljni podlagi, so se tisto leto odnosi med pritožnikom in S. in odnosom slednje do stikov še dodatno poslabšali. To je bilo razvidno iz psihološke ocene, izdelane novembra 2004, po kateri je raven nasprotovanj med njima napredovala do točke, ko ni bilo več mogoče pričakovati razvoja medsebojnega zaupanja. V tem pogledu Sodišče obžaluje, da se predlagani stiki, ki naj bi jih nadzorovala tretja stranka, niso opravili takoj po izdaji ustreznih priporočil marca 2004; vendar je zaradi hitro napredujočega slabšanja razmerja v poznejših mesecih (glej 48. in 53. odstavek zgoraj) težko ugotoviti, ali bi se hitrejši odziv ustreznih organov lahko končal z znatnim izboljšanjem stanja. Poleg tega je S., ki je tedaj imela trinajst let, v razgovorih s socialnimi delavci in psihologi kategorično izražala negativen in celo sovražen odnos do pritožnika, kar potrjujejo tudi njegove izjave o njenih stikih. Tako so pristojni organi ugotovili, da bi prisilni stiki škodili čustvenemu in osebnemu razvoju S. in so 22. marca 2005 z začasno odredbo prekinili stike, nato pa je bila 19. julija 2006 izdana vsebinska odločitev. Čeprav je ministrstvo omenjeno odločitev odpravilo zaradi nepreučitve možnosti ponovne vzpostavitve stikov pred prepovedjo, Sodišče pripominja, da je bil s S. dva tedna pred odločitvijo opravljen razgovor in da je bil njen odnos do stikov nespremenjen.

138. Sodišče se strinja z vlado, da je bila S., mladoletna v času postopka, glede stikov sposobna izražati svoje mnenje in želje in razumeti zadevne posledice. V tem okviru Sodišče ugotavlja, da sta dva psihologa ocenila, da hčerino zavračanje pritožnika ni bilo posledica materinega vpliva nanjo (glej 56. in 82. odstavek zgoraj). Poleg tega navkljub visoki ravni nasprotij med pritožnikom in J. G. ni bilo izkazano, da je slednja nasprotovala stikom med pritožnikom in S. ali da bi pritožniku onemogočala obiske svoje hčere.

139. Sodišče ugotavlja, da so domači organi tudi v kasnejšem nepravdnem civilnem postopku pazljivo preučili vprašanje stikov, (glej 72.—92. odstavek zgoraj), in se v napetem odnosu med pritožnikom in S. odločili, da je treba pred pritožnikovo pravico do stikov dati prednost pravici S. do stikov in njenemu dobremu psihičnemu počutju. Končno je treba pripomniti, da so vsi vključeni strokovni izvedenci in organi v tej zadevi brez razlik prišli do enakega zaključka.

140. V skladu z zgoraj navedenim Sodišče izraža prepričanje, da ukrepov, ki so jih sprejeli domači organi, ni mogoče izpodbijati (glej *Plaza*, citirano zgoraj, 86. odstavek). Zaradi tega ugotavlja, da so domači organi našli pravo ravnovesje med pritožnikovo pravico do stikov in najboljšimi koristmi njegove hčere.

141. Treba je še ugotoviti, ali je bil proces odločanja kot celota pošten in ali je pritožniku zagotavljal potrebno varstvo njegovih interesov po 8. členu konvencije (glej *Sommerfeld*, citirano zgoraj, 66. odstavek, in *Görgülü*, navedeno zgoraj, 41.—42. odstavek).

142. V zvezi s tem Sodišče znova ponavlja, da v zadevah, ki se nanašajo na odnose osebe z njegovim oz. njenim otrokom, procesne zahteve, vsebovane v 8. členu, določajo dolžnost izvajanja izjemne skrbnosti zaradi nevarnosti, da bi potek časa imel za posledico *de facto* določitev stvari (glej, med drugim, *Hoppe proti Nemčiji*, št. 28422/95, 54. odstavek, 5. december 2002, in *Süß proti Nemčiji*, št. 40324/98, 100. odstavek, 10 november 2005).

143. Pritožnik se je pritoževal, da je bil postopek glede stikov z otrokom predolg. Sodišče ugotavlja, da je postopek v zvezi s pritožnikovo zahtevo za spremembo časovnega načrta stikov dejansko trajal od 15. septembra 2003, ko je pritožnik začel postopek, do 24. marca 2010, ko je Vrhovno sodišče odločilo o pritožbi zoper začasno odredbo o prepovedi stikov. Vendar ker je bila pravnomočna odločba, s katero se je postopek končal, izdana 10. aprila 2009 (glej 92. odstavek zgoraj) in je pritožba zoper začasno odredbo s tem postala brez pomena, bo Sodišče svojo preučitev omejilo na obdobje do 10. aprila 2009.

144. Ni mogoče spregledati, da je precej časa preteklo pred sprejetjem prvega začasnega ukrepa 22. marca 2005 (glej 59. odstavek zgoraj), po katerem je bila več kakor leto pozneje (glej 68. odstavek zgoraj) izdana odločilna odločba. Vsekakor je treba tudi upoštevati, da so prej sklenjeni dogovori o stikih veljali med vso začetno fazo postopka in da je pritožnik vzdrževal stike, čeprav ne redne, s svojo hčerjo. Poleg tega je na celotno trajanje postopka najbolj vplivala pritožnikova lastna intenzivna dejavnost v postopku. V upravnem postopku je vložil več predlogov za izločitev uslužbenecv, katerim je bila dodeljena njegova zadeva, in/ali predlogov za disciplinsko ukrepanje proti njim (glej 50. in 57. odstavek zgoraj). Poleg tega je pri različnih nadzornih organih vložil mnogo zahtev za nadzor ali preiskavo, kar je v vseh primerih zahtevalo odgovore centrov za socialno delo in sodišč (glej 51., 71. in 93. odstavek zgoraj) in upočasnilo obravnavo zadeve. V postopkih pred CSD Celje so bila ustna zaslišanja trikrat predstavljena, dvakrat zaradi pritožnikovih predlogov za izločitev pristojnega uslužbenca in enkrat zaradi njegove zahteve po preložitvi (glej 57. in 64. odstavek zgoraj). Končno je pritožnik, nezadovoljen z ugotovitvami izvedenskih psiholoških poročil, zahteval določitev drugih psihologov tako v upravnem kakor v nepravdnem postopku; njegovim zahtevam je bilo ugodeno v obeh primerih. Vendar se navkljub trem povabilom na razgovor z vsakim od omenjenih strokovnih izvedencev pritožnik ni udeležil nobenega od njih (glej 68. in 82. odstavek zgoraj).

145. Ob upoštevanju zgoraj navedenega Sodišče meni, da domačim organom ni očitati zahtevane skrbnosti pri obravnavanju pritožnikove zadeve.

146. Končno v zvezi z domnevno nerazumno dolgim postopkom glede razveze zakonske zveze, otrokovega varstva in vzgoje in preživnine, ki je trajal od 22. avgusta 2001, ko je J. G. vložila zahtevo za razvezo, varstvo in vzgojo S. in njeno preživnino, in se končal 15. maja 2007, je treba ugotoviti, da je bilo o otrokovem varstvu in vzgoji ter preživnini za obdobje od maja 2002 naprej

na zadnji stopnji odločeno 11. maja 2005. Torej sta se zadnji dve leti postopka obravnavali samo višina zneska preživnine za S. v obdobju od avgusta 2001 do maja 2002 in pritožnikova zahteva za obnovo postopka. Sodišče ocenjuje, da sta bila postopka vodena dovolj sprotno, kakor to določa 8. člen konvencije.

(b) Skladnost z 8. členom glede neizvajanja načrta stikov

147. Glede pritožnikove pritožbe, da domači organi niso izvršili načrta stikov z dne 29. januarja 2002 in odločbe z dne 15. novembra 2002, Sodišče na začetku ponovno poudarja, da 8. člen poleg zaščite posameznika pred arbitrarnim poseganjem javnih oblasti nalaga tudi pozitivne obveznosti, ki so vgrajene v dejansko "spoštovanje" družinskega življenja (glej *Keegan proti Irski*, 26. maj 1994, 49. odstavek, serija A št. 290).

148. V zvezi s pozitivno obveznostjo države glede izvajanja ukrepov je Sodišče odločilo, da 8. člen za starše vključuje tudi pravico do sprejetja ustreznih korakov za njihovo ponovno druženje z otroki in obveznost domačih organov, da tako druženje pospešijo (glej, med drugim, *Ignaccolo-Zenide proti Romuniji*, št. 31679/96, 94. odstavek, ESČP 2000-I; *Nuutinen proti Finski*, št. 32842/96, 127. odstavek, ESČP 2000-VIII).

149. V zadevah glede izvrševanja odločb na področju družinskega prava je Sodišče večkrat ugotovilo, da je odločilno, ali so nacionalni organi naredili vse potrebno, da omogočijo izvršbo, kakor je to mogoče razumno zahtevati glede na okoliščine posamezne zadeve (glej smiselno *Hokkanen*, navedeno zgoraj, 58. odstavek; *Nuutinen*, navedeno zgoraj, 128. odstavek; in *Sylvester proti Avstriji*, št. 36812/97 in 40104/98, 59. odstavek, 24. april 2003).

150. V tej zvezi je treba ustreznost ukrepa presojati po hitrosti njegove izvršitve, saj ima pretečeni čas lahko nepopravljive posledice na odnose med otrokom in staršem, ki ne živita skupaj (glej *Ignaccolo-Zenide*, navedeno zgoraj, 102. odstavek).

151. Ob upoštevanju okoliščin obravnavane zadeve Sodišče ugotavlja, da je poleg svetovanja, ki ga je zagotovil CSD Maribor, skupaj s postopkom glede stikov z otrokom, katerega namen je bil obnova razmerja med pritožnikom in S., kar pa ni dalo zelenih rezultatov, pritožnik lahko in dejansko tudi je zahteval izvršitev odločbe o stikih z otrokom z dne 15. novembra 2002, ki jo je izdal isti center. V obdobju od julija 2003 do aprila 2005 je bila izvršitev načrta stikov odrejena petkrat, od tega štirikrat s strani Upravne enote Maribor (glej 43. odstavek zgoraj) in enkrat pri CSD Celje (glej 58. odstavek zgoraj). Prva odločba o izvršbi z dne 11. julija 2003 je določala, da se v primeru njenega nadaljnjega neupoštevanja s strani J. G. tej naloži plačilo kazni; tako je bila J. G. štirikrat kaznovana s plačilom različnih zneskov, katerih višina se je gibala med 62 EUR do 70 EUR. Poleg tega je bila vsaka zahteva pritožnika rešena najpozneje v nekaj mesecih.

152. Sodišče pripominja, da se izvršbe in denarne kazni niso izkazale kot uspešno sredstvo za urejanje stikov med pritožnikom in S. Vendar ob upoštevanju njunega razmerja Sodišče meni, da tega neuspeha ni mogoče pripisati pomanjkanju dolžne skrbnosti pristojnih organov. Zaradi tega Sodišče ugotavlja, da so domači organi sprejeli vse potrebne ukrepe, ki jih je bilo razumno zahtevati od njih za izvršitev pritožnikove pravice do stikov.

(c) Sklep

153. Iz zgoraj navedenega izhaja, da do kršitve 8. člena konvencije v tej zadevi ni prišlo.

II. ZATRJEVANA KRŠITEV 6. ČLENA KONVENCIJE IN V NJEGOVI POVEZAVI S 14. ČLENOM KONVENCIJE

154. V skladu s prvim odstavkom 6. člena konvencije se je pritožnik pritožil, da mu je bil onemogočen dostop do sodišča, saj so o njegovi pravico do stikov z otrokom odločali centri za socialno delo in ne sodišča. Nadalje je v skladu s 14. členom konvencije navedel, da je bil diskriminiran, ker sta z nekdanjo ženo živela ločeno, pri čemer je to dejstvo imelo za posledico, da so zadevo obravnavali centri za socialno delo in ne sodišča.

Ustrezne določbe konvencije se glasijo:

Prvi odstavek 6. člena

"Vsak ima pravico, da o njegovih civilnih pravicah ... pravično ... odloča ... neodvisno in nepristransko z zakonom ustanovljeno sodišče ..."

14. člen

"Uživanje pravic in svoboščin, določenih s to konvencijo, je zagotovljeno vsem ljudem brez razlikovanja glede na spol, raso, barvo kože, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, narodnostni ali socialni izvor, pripadnost narodni manjšini, lastnino, rojstvo ali kakšne druge okoliščine."

A. Sprejemljivost

155. Sodišče ugotavlja, da pritožnikove pritožbe, da ni imel dostopa do sodišča in o diskriminaciji glede dostopa do sodišča niso očitno neutemeljene v smislu točke a tretjega odstavka 35. člena konvencije. Nesprejemljive niso niti iz katerih koli drugih razlogov. Torej jih je treba razglasiti za sprejemljive.

B. Utemeljenost

1. Navedbe strank

156. Pritožnik je trdil, da je bila pristojnost centrov za socialno delo v nasprotju z ustavo. Nadalje je v odgovoru na stališča vlade trdil, da bi, glede na to, da je bil o možnosti umika upravne zahteve glede spremembe načrta o stikih in o vložitvi ustreznega zahtevka na sodišče obveščen skoraj leto dni po predložitvi prvotne zahteve, v primeru pa, če bi se bil odločil za tak korak, pa bi bil celotni postopek še daljši.

157. Vlada je glede pritožnikove pritožbe, da mu je bila onemogočena "pravica dostopa do sodišča" pojasnila, da so centri za socialno delo celo po začetku veljavnosti Spremembe zakona obdržali pristojnost izdajanja odločb v zvezi s postopkom glede pravice do stikov, začetim pred uveljavitvijo Spremembe zakona (glej 100. odstavek zgoraj). Nadalje je vlada trdila, da je bil po začetku veljavnosti Spremembe zakona (1. maj 2004) pritožnik 17. maja 2004 obveščen o tem, da lahko umakne svojo zahtevo za spremembo načrta o stikih in vloži podobno zahtevo na pristojnem sodišču, vendar je to zavrnil. V zvezi s pritožnikovo pritožbo glede diskriminiranosti zaradi tega, ker sta on in J. G. živela ločeno, je vlada trdila, da je bila v tistem času v skladu z veljavno zakonodajo delitev pristojnosti med centri za socialno delo in sodišči odvisna od tega, ali je bilo o stikih z otrokom odločeno v sklopu razveze ali razveljavitve zakonske zveze. Civilna sodišča so bila pristojna za odločanje glede stikov z otrokom samo, če je bila zahteva za odločbo o stikih z otrokom podana v sklopu takega postopka, a tudi tedaj samo v posebnih primerih.

2. Presoja Sodišča

(a) Dostop do sodišča

158. Sodišče ponovno poudarja, da prvi odstavek 6. člena konvencije zagotavlja vsakomur pravico, da o njegovih civilnih pravicah in obveznostih odloča sodišče. S tem vsebuje "pravica do sodišča", del katere je pravica do dostopa oziroma do uporabe sodišča v civilnem postopku, samo eden od njenih vidikov (glej *Fayed proti Združenemu kraljestvu*, 21. september 1994, 65. odstavek, Serija A št. 294-B).

159. Vendar, "pravica do sodišča" ni absolutna. Zanj veljajo omejitve, ki pa izvajanja te pravice ne smejo omejiti na tak način ali v tolikšni meri, da je pri tem okrnjeno bistvo te pravice. Omejitve morajo pri tem zasledovati legitimen cilj in zagotoviti razumno sorazmerje med uporabljenimi sredstvi in zasledovanim ciljem (glej, med drugim, *Fayed*, navedeno zgoraj, 65. odstavek; *Bellet proti Franciji*, 4. december 1995, 31. odstavek, serija A št. 333-B; in *Levages Prestations Services proti Franciji*, 23. oktober 1996, 40. odstavek, *Poročila* 1996-V). Nadalje Sodišče znova poudarja, da mora imeti zaradi učinkovite uveljavitve pravice dostopa do sodišča posameznik jasno in konkretno možnost izpodbijanja akta/dejanja, ki pomeni poseg v njegove civilne pravice (glej *De Jorio proti Italiji*, št. 73936/01, 45. odstavek, 3. junij 2004).

160. Sodišče ugotavlja, da je bil v obravnavanem primeru postopek mediacije glede pritožnikove pravice do stikov sklenjen z dogovorom, doseženim še pred sprejetjem kakršne koli meritorne odločitve v postopku glede razveze zakonske zveze in varstva in vzgoje otroka, tako da so civilna sodišča zavrnila odločanje o stvari med tem postopkom. Kljub temu so bile upravne odločbe, ki so ji sprejeli centri za socialno delo, zavezane sodnemu nadzoru pred Upravnim in Vrhovnim sodiščem ter ustavnim pritožbam pred Ustavnim sodiščem. Pritožnik je torej imel dostop do sodišč in je dejansko uveljavljal razpoložljiva sredstva za izpodbijanje odločb, izdanih v upravnem postopku. V zvezi s tem Sodišče ugotavlja, da je imelo Upravno sodišče polno sodno pristojnost tako za odločanje o dejstvih kot o pravnih vprašanjih in je tudi opravilo celovit preizkus odločbe z dne 15. novembra 2002 in začasne odredbe z dne 22. marca 2005 (glej 41. in 66. odstavek). Pritožnikova pravica dostopa do sodišča torej ni bila v ničemer okrnjena, saj so bile odločitve v upravnem postopku temeljito preizkušene na treh stopnjah sodne pristojnosti.

161. Poleg tega je treba pripomniti, da je bil pritožnik manj kakor mesec dni po dejavni uveljavitvi Spremembe zakona obveščen o možnosti umika svoje upravne zahteve za spremembo načrta stikov in vložitev novega predloga pred civilnimi sodišči, kar pa je zavrnil (glej 53. odstavek zgoraj). Tudi če se je tako ukrepanje pritožniku morda zdelo nepraktično glede na dejstvo, da je upravni postopek čakal na rešitev že osem mesecev, Sodišče pripominja, da je imel povsem realno možnost, da bi njegovo zadevo preučila civilna sodišča skoraj tri leta prej kot pa je bila prenesena nanje v skladu s takrat veljavno zakonodajo (glej 72. odstavek zgoraj).

162. V skladu s temi ugotovitvami Sodišče zaključuje, da pritožnikova pravica dostopa do sodišča ni bila omejena na način, ki bi bil nezdržljiv z zahtevami prvega odstavka 6. člena konvencije. V skladu z navedenim kršitve omenjenega člena v tej točki ni bilo.

b) Zatrjevana diskriminacija

163. Glede pritožnikove pritožbe po 14. členu v povezavi s 6. členom, da je bil diskriminiran, ker so o njegovih pravicah odločali centri za socialno delo namesto sodišča na podlagi dejstva, da sta z ženo živela ločeno življenje, Sodišče ugotavlja, da tudi, če bi to držalo, pritožnik ni dokazal, da se je upravni postopek znatno razlikoval od nepravdnega civilnega postopka. S stališča materialnega prava sta bili obe vrsti postopkov namenjeni sprejetju odločitve o stikih med otrokom,

katerega starša sta bila ločena, in staršem, ki ni živel s svojim otrokom, in ki naj bi jima omogočila uresničevanje njune pravice do stikov.

164. Poleg tega se ne zdi, da bi se ob upoštevanju pritožnikovega postopkovnega položaja v teh postopkih pristojnost centrov za socialno delo kakor koli bistveno razlikovala od pristojnosti sodišč v nepravdnem postopku, kakor je ugotovilo tudi Ustavno sodišče (glej 98. odstavek zgoraj). Pritožnik je lahko učinkovito sodeloval v obeh vrstah postopkov: lahko se je udeleževal zaslišanj, vlagal dokazila in komentiral vloge drugih strank in imel pravico do pritožbe. Ponovno je treba tudi poudariti, da so bile upravne odločbe, ki so jih izdali centri za socialno delo, zavezane sodnemu nadzoru na treh sodnih stopnjah in da pritožnikova pravica dostopa do sodišča v ničemer ni bila okrnjena.

165. V skladu z navedenim Sodišče ugotavlja, da 14. člen konvencije v povezavi s 6. členom ni bil kršen.

III. DRUGE ZATRJEVANE KRŠITVE KONVENCIJE

166. Nazadnje se je pritožnik ob sklicevanju na 6. člen konvencije pritožil, da so bili domači organi in zlasti sodnik, ki je odločal o načrtu stikov v nepravdnem postopku, pristranski. Poleg tega se je skliceval na 17. člen konvencije s pritožbo, da mu je bila onemogočena pravica do sodnega nadzora zaradi ločitve od nekdanje žene.

167. Sodišče ugotavlja, da iz vsega razpoložljivega gradiva, ne izhaja, da so bile kršene pravice in svoboščine, določene v konvenciji ali njenih protokolih. V skladu s točko a) tretjega odstavka in četrtim odstavkom 35. člena konvencije je ta del pritožbe treba zavrniti kot očitno neutemeljenega in ga razglasiti za nesprejemljivega.

IZ TEH RAZLOGOV SODIŠČE SOGLASNO

1. *razglaša* za sprejemljivo pritožnikovo pritožbo po 8. členu glede čezmerne omejitve in poznejše prepovedi stikov z njegovo hčerjo, glede zastojev v postopkih razveze zakonske zveze, varstva in vzgoje ter preživnine otroka, glede drugega in tretjega sklopa upravnega in nepravdnega postopka o stikih in glede neizvršitve načrta stikov in njegovo pritožbo po 6. členu posamezno in v povezavi s 14. členom glede pomanjkanju dostopa do sodišča in njegovi diskriminiranosti glede dostopa do sodišča, preostali del pritožbe pa razglaša za nesprejemljivo;
2. *razsoja*, da 8. člen konvencije ni bil kršen;
3. *razsoja*, da 6. člen konvencije, sam in v povezavi s 14. členom konvencije ni bil kršen.

Sestavljeno v angleškem jeziku in 3. oktobra 2013 poslano v skladu z drugim in tretjim odstavkom 77. člena Poslovnika Sodišča.

Claudia Westerdiek
sodna tajnica

Mark Villiger
predsednik

